

ВІДГУК
офіційного опонента
професора кафедри геодезії та землеустрою
Сумського національного аграрного університету,
доктора економічних наук, доцента **ПРЯДКИ Тетяни Миколаївни**
на дисертацію **ВАСИЛЕНКО Олени Григорівни**
на тему: **«Фінансовий механізм застосування ощадливих агротехнологій**
у сільськогосподарському землекористуванні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Забезпечення продовольчої безпеки та стабільних фінансових результатів аграрного сектору нерозривно пов'язане з екологічним станом ґрунтів. Інтенсивне сільськогосподарське виробництво, посилене наслідками воєнних дій, спричиняє деградацію угідь, що прямо позначається на прибутковості агровиробників і опосередковано на макроекономічній стабільності. За таких умов формування дієвого фінансового механізму, здатного перетворити екологічну відповідальність на економічну вигоду, є актуальним науковим і практичним завданням.

Особливої ваги набуває недостатньо реалізований потенціал екологічної ренти як стимулюючого інструменту фінансово-екологічної політики держави. Попри наявні напрацювання, залишаються недостатньо розробленими питання функціонування фінансового механізму реалізації екологічної ренти, оподаткування сільськогосподарських угідь з урахуванням їх екологічного стану та фінансового стимулювання ощадливих агротехнологій. Тема дисертації О. Г. Василенко відповідає пріоритетам сталого розвитку й потребам практики, а отже, є актуальною.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, характеризуються достатнім ступенем обґрунтованості та достовірності. Це забезпечено опрацюванням широкого кола праць вітчизняних і зарубіжних учених, використанням значного масиву офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, вебпорталу «Open Budget», ФАО, USDA) та коректним застосуванням комплексу методів наукового дослідження – системного аналізу і синтезу, статистичного, графічного, табличного, кореляційно-регресійного та розрахунково-графічного. Емпіричним підґрунтям слугували результати багаторічних польових досліджень і власні розрахунки авторки. Сформульовані висновки логічно випливають із поставлених мети і завдань.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна полягає насамперед в обґрунтуванні механізму адміністрування екологічної ренти у складі податкових платежів, базою оподаткування яких є нормативна грошова оцінка сільськогосподарських угідь.

Авторкою удосконалено сутнісне тлумачення фінансового механізму екологічної ренти як новоствореної доданої вартості; науково-методичні підходи до обґрунтування впливу ощадливих агротехнологій на фінансові результати господарювання; методичні засади розрахунку нормативної грошової оцінки із застосуванням екологічних коефіцієнтів; наукові підходи до оцінки ефективності ощадливих агротехнологій. Дістали подальшого розвитку моделювання фінансового механізму реалізації екологічної ренти та багатофакторна модель фінансового механізму ремедіації забруднених ґрунтів. Сукупність одержаних результатів має ознаки наукової новизни та відповідає спеціальності.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертації достатньо повно висвітлено в 6 опублікованих працях, із яких стаття у виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, 3 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 2 тези наукових доповідей. Публікації відображають основний зміст роботи, а її результати пройшли належну апробацію на наукових конференціях.

Теоретичне і практичне значення результатів. Теоретичне значення результатів полягає в поглибленні наукових уявлень про сутність і функції фінансового механізму реалізації екологічної ренти, у розмежуванні земельної та екологічної ренти, а також у комплексному тлумаченні ощадливих агротехнологій з еколого-економічних позицій. Практичне значення визначається можливістю застосування запропонованих методичних підходів до розрахунку нормативної грошової оцінки з екологічними коефіцієнтами, інструментів податкового стимулювання ощадливих агротехнологій та моделі фінансування ремедіації ґрунтів. Практичну цінність підтверджує використання результатів у науково-методичних рекомендаціях «Оцінка і підвищення біогенності ґрунтів в агроценозах» (2024 р.) та в науково-дослідній роботі, а також їх представлення на робочих зустрічах профільного міністерства.

Оцінка структури та оформлення дисертації. Дисертація має логічну структуру та складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 250 сторінок; вона містить 44 таблиці, 41 рисунок та 11 додатків. Зміст розділів відповідає меті й завданням дослідження. За обсягом і оформленням дисертація в цілому відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами).

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити такі дискусійні положення та зауваження.

1. У дисертації ґрунтовно розкрито сутність екологічної ренти та функціональні залежності прибутку від застосування агротехнологій. Водночас бракує узагальненої монетарної оцінки потенційного обсягу екологічної ренти в масштабі регіону чи галузі.

Такий агрегований розрахунок посилив би доказову базу щодо фінансового потенціалу запропонованого механізму.

2. Доцільно було б змодельовати вплив запровадження механізму на обсяг податкових надходжень місцевих бюджетів – із зіставленням очікуваних приростів і втрат, – що дало б змогу продемонструвати баланс між стимулюючою та фіскальною функціями оподаткування сільськогосподарських угідь.

3. Оскільки базою механізму є нормативна грошова оцінка, варто розглянути її поведінку в умовах високої інфляції та періодичної індексації. Уточнення впливу індексації нормативної грошової оцінки на стабільність вилучення екологічної ренти підвищило б практичну застосовність пропозицій.

4. Частина статистичних рядів, використаних у роботі (динаміка рентабельності, площ угідь, податкових надходжень), охоплює 2022–2024 роки зі значними викривленнями воєнного періоду. Доцільно додати методичне застереження щодо зіставності показників за ці роки при обґрунтуванні відповідних залежностей.

5. З огляду на те, що робота охоплює управління екологічними та фінансовими ризиками, доцільно було б формалізувати відповідний інструментарій – методику ідентифікації, кількісного вимірювання та мінімізації (хеджування, страхування, резервування) еколого-фінансових ризиків, що надало б запропонованим рішенням завершеного управлінського вигляду.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, не знижують загальної позитивної оцінки роботи та не впливають на її наукову і практичну цінність.

Загальний висновок. Дисертація на тему: «Фінансовий механізм застосування ощадливих агротехнологій у сільськогосподарському землекористуванні» є завершеною самостійною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання фінансового стимулювання ощадливого землекористування. За актуальністю, ступенем обґрунтованості, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її авторка Василенко Олена Григорівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право».

Офіційний опонент професор кафедри геодезії та землеустрою Сумського національного аграрного університету, доктор економічних наук, доцент Тетяна ПРЯДКА